

11. Науменко Р. А. Моніторинг виявлення та розвиток інтелектуально та творчо обдарованої молоді у позашкільних закладах / Р. А. Науменко // Обдарована дитина, 2010. — № 4. — С. 57-63.

12. Одаренность. Рабочая концепция. — М., 1998. Президентская программа “Дети России” // Под. ред. Д. Богоявленской. Обдарована дитина, 2000. — №1. — С. 5-9.

13. Онацкий В. М. Академічна обдарованість та методи її діагностики / В. М. Онацкий // Обдарована дитина, 2002. — № 2. — С. 53-56.

ДИАГНОСТИКА ПОЧАТКОВОГО СТАНУ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОФЕСІЙ

УДК: 378.013+370.711+126

Вищукаєва К.М.

У статті розглядаються результати діагностики рівня сформованості компонентів підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності на констатувальному етапі.

***Ключові слова:** суб'єкт професійної діяльності, підготовка майбутнього соціального педагога, констатувальний експеримент.*

В статье рассматриваются результаты диагностики уровня сформированности компонентов подготовки будущих социальных педагогов как субъектов профессиональной деятельности на констатувальному етапе.

***Ключевые слова:** субъект профессиональной деятельности, подготовка будущего социального педагога, констатирующий эксперимент.*

In the article the results of level are examined formed of components of preparation of future social teachers as subjects of professional activity on the констатувальному stage.

***To the key of word:** subject of professional activity, preparation of future social teacher, experiment.*

***Постановка проблеми у загальному вигляді** полягає в тому, що на сучасному етапі свого розвитку освіта в Україні увійшла у період якісної трансформації, одним з головних її завдань стала підготовка фахівців, здатних ефективно працювати в сучасних умовах дійсності. Соціально-економічні зміни в країні призвели до виникнення нових освітніх парадигм, внаслідок яких були підвищені вимоги до педагогічної освіти, у тому числі до соціальних педагогів, здатних на високому професійному рівні самостійно та відповідально вирішувати проблеми сучасної молоді. Відповідно виникає необхідність розробки педагогічних моделі підготовки соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності, для розробки і реалізації якої вкрай важливо з'ясувати стан означеної підготовки студентів ВНЗ.*

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. У своєму дослідженні ми спираємося на методологічні ідеї про становлення людини як суб'єкта своєї життєдіяльності й свого внутрішнього світу (Б. Ананьєва, А. Брушлінського, Л. Божовіч, Л. Віготського, С. Рубінштейна). Велике значення при вивченні питання щодо змісту суб'єктності мають дослідження Б. Ананьєва, К. Абульханової-Славської, Л. Анциферової, А. Брушлінського, А. Осницького, В. Слободчикова й ін. У даний час є безліч досліджень, присвячених вивченню суб'єктності педагогів, зокрема, її розглядали такі науковці, як Г.Аксенова, А. Ваньков, Е. Волкова [1], [2], [4].

Вирішення питань професійної діяльності та професійної підготовки соціальних педагогів висвітлено у працях таких видатних науковців, як О. Безпалько, І. Богданова, А. Галагузова, І. Зверева, А. Капська, Н. Кічук, Л. Міщик, Р. Овчарова, В. Поліщук, С. Харченко та ін. Проте підготовка соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності залишається невивченою.

Метою статті є визначення початкового рівня сформованості компонентів підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Дослідники розглядають окремі аспекти роботи соціального педагога, що, на наш погляд, цілком виправданою складністю й багатогранністю досліджуваного явища. У той же час процес підготовки соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності в ВНЗ залишається недостатньо вивченим. Це й обумовлює доцільність її розгляду.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження ми розглядаємо суб'єкта професійної діяльності як особистість, що досягла оптимального рівня індивідуально-професійного розвитку, яка здатна виробляти індивідуальні способи організації діяльності щодо здійснення професійно-орієнтованих самозмін.

З огляду на зазначене процес підготовки соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності є специфічною частиною професійного становлення майбутніх соціальних педагогів.

Виходячи з вищесказаного, для вивчення початкового рівня підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності нами було визначена структура означеної підготовки, а саме – мотиваційно-смысловий, когнітивно-рефлексивний, операційно-технологічний та соціально-творчий компоненти [3]. Зазначені компоненти підготовки утворюють єдине ціле і знаходяться в тісному взаємозв'язку. За критерії підготовленості майбутніх фахівців було обрано наявність компонентів, за показниками – якісні характеристики їх підготовленості. Кожний критерій оцінювався за трьома показниками. На підставі зазначених критеріїв були визначені рівні підготовки студентів як суб'єктів професійної діяльності.

З метою визначення початкового стану підготовленості студентів – соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності нами було проведено констатувальне дослідження на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» і Херсонського державного університету, в якому взяло участь 183 студента.

Студенти, що навчаються за спеціальністю “соціальна педагогіка” Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний універ-

ситет імені К.Д. Ушинського», представляли основну експериментальну групу дослідження, а студенти інституту психології, історії та соціології, соціально-психологічного факультету, спеціальності «соціальна педагогіка» Херсонського державного університету – контрольну групу.

Констатувальне дослідження включало чотири діагностичні етапи:

На першому етапі передбачалося дослідження рівнів сформованості мотиваційно-сміслового компоненту підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності. *Показниками* сформованості мотиваційно-сміслового компоненту у майбутніх соціальних педагогів виступали: наявність сенсожиттєвих орієнтацій; наявність професійної спрямованості; сформованість позитивної Я-концепції.

Наступний (другий) етап експериментального дослідження передбачав діагностування рівнів сформованості когнітивно-рефлексивного компоненту підготовки майбутніх фахівців як суб'єктів професійної діяльності. *Показниками* сформованості означеного компоненту були: готовність до професійного саморозвитку; самоусвідомлення своєї суб'єктності; прагнення до постійного набуття нових знань.

Діагностування соціально-творчого компонента розвитку майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності був здійснений на третьому етапі констатувального експерименту. *Показниками* сформованості означеного компонента підготовки є: наявність вольового потенціалу; наявність гнучкості мислення у розв'язанні нестандартних професійних завдань; уміння обирати діяльність в залежності від своєї мети.

Останній (четвертий) етап констатувального експерименту передбачав виявлення сформованості у студентів операційно-технологічного компоненту.

Показником сформованості даного компоненту є: уміння креативно застосовувати знання, уміння і навички; наявність відповідальності за прийняття рішення та результати своєї праці; сформованість структури суб'єктності як якості соціального педагога.

Ці показники зумовили визначення рівнів підготовки студентів як суб'єктів професійної діяльності: низький, середній та високий.

Для виявлення наявності кожного окремого показника використовувалися спеціально підібрані методики.

Показник *наявність сенсожиттєвих орієнтацій* особистості майбутнього соціального педагога, тобто відношення майбутнього соціального педагога до процесу професіоналізації як до цілісного феномену, визначали за тестом сенсожиттєвих орієнтацій (СЖО) Д.А. Леонтьєва.

Наявність професійної спрямованості мотивів була діагностована нами за тестом “Діагностика мотивації аффіліації” А. Мехрабіана, тесту “Діагностика мотиваторів соціально-психологічної активності” та методики діагностики ступеня готовності до ризику Шуберта.

Дослідження *сформованості позитивної Я-Концепції* як складової частини життєвого світу індивіда та показника мотиваційно-сміслового компоненту підготовки майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності визначався за тестом-опитувальником самовідношення В.В. Століна і С.Р. Пантелєєва та проективної методики «Образ «Я» у житті».

З метою діагностики показника *самоусвідомлення своєї суб'єктності* нами були використані методики, а саме: тести “знаходження кількісного вираження рівня самооцінки” за Будассі та 20 тверджень на самовідношення за М. Куном, Т. Макпартлендом.

Найважливішим чинником, що забезпечує ефективність професійної діяльності педагога, і соціального педагога зокрема, є *готовність до професійно-саморозвитку*. Для виявлення рівня означеного показника ми використали методику «Діагностики рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку».

З метою виявлення рівня показника *прагнення до постійного набуття нових знань, удосконалювання і навичок* нами використовувався тест Л.М. Бережної “Діагностика рівня саморозвитку в професійно-педагогічній діяльності”.

Наявність гнучкості мислення в розв'язанні нестандартних завдань ми визначали за тестом «Оцінка рівня творчого потенціалу», результати якого показали, що більшість студентів мають середній рівень гнучкості мислення.

Для виявлення рівня *уміння обирати діяльність в залежності від своєї мети* діагностувалася нами за тестом «Оцінка правильності вибору».

З метою визначення рівня сформованості *вольового потенціалу особистості* нами була використана методика «Діагностика вольового потенціалу».

Діагностування показника *наявність відповідальності за прийняття рішень та результати своєї праці* відбувалося за допомогою методики діагностики суб'єктивного контролю (тест Є.Ф. Бажіна, Є.А. Голінкиної, А.М. Еткінда).

Наступною методикою, що виявляла рівень сформованості у майбутніх студентів показника *сформованість структури суб'єктності як якості соціального педагога*, була визначена за опитувальником Є.М. Волковою і І.А. Серьогіною «Діагностика структури суб'єктності», що використовувався для діагностики означеного показника у вчителів і рестандартизований для студентів – соціальних педагогів Н.І. Дунаєвою.

Для вирішення ситуацій, які пропонуються під час здійснення професійної діяльності, студентам необхідні *уміння креативно застосовувати отримані знання, уміння і навички*. Ці уміння неможливо застосовувати без наявності у студентів творчого потенціалу, тому для обчислення означеного показника нами були використані отримані данні методики «Оцінка творчого потенціалу».

Слід зазначити, що діагностика рівнів підготовки студентів як суб'єктів професійної діяльності за кожним окремим компонентом лише умовна, оскільки ці компоненти знаходяться в тісному взаємозв'язку.

Результати діагностики рівнів сформованості компонентів підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності на констатувальному етапі подані у таблиці 1 для експериментальної групи та таблиці 2 для контрольної групи.

Таблиця 1

Результати діагностики рівнів підготовки майбутніх соціальних як суб'єктів професійної діяльності на констатувальному етапі у експериментальній групі.

Компоненти	Рівні					
	Низький		Середній		Високий	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Мотиваційно-смысловий	30	32,6	41	44,6	21	22,8
Когнітивно-рефлексивний	52	56,5	33	35,9	7	7,6
Соціально-творчий	47	51	35	38,1	10	10,9
Операційно-технологічний	30	32,6	50	54,3	12	13,1
Всього:	40	43,5	40	43,5	12	13

Як видно з таблиці 1, рівень підготовленості як суб'єктів професійної діяльності більшість студентів показали низький 43,5% та середній рівень 43,5% і тільки 13% – високий. Близькі результати в кількісному сенсі виявили студенти контрольної групи. Дивіться таблицю 2.

Таблиця 2.

Результати діагностики рівнів підготовки майбутніх соціальних як суб'єктів професійної діяльності на констатувальному етапі у контрольній групі.

Компоненти	Рівні					
	Низький		Середній		Високий	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Мотиваційно-смысловий	30	33	41	45	20	22
Когнітивно-рефлексивний	51	56	32	35,2	8	8,8
Соціально-творчий	46	50,5	33	36,3	12	13,2
Операційно-технологічний	29	31,9	49	53,8	13	14,3
Всього:	39	42,8	39	42,8	13	14,2

З даних таблиці 2 ми бачимо, що по 42,8% студентів показали низький та середній рівень підготовленості як суб'єктів професійної діяльності і лише 14,2% студентів – високий.

Висновки та перспективи подальшого розгляду. Проведене діагностичне дослідження показало, що у студентів – соціальних педагогів недостатній рівень сформованості компонентів підготовки як суб'єктів професійної діяльності, не сформована потреба у саморозвитку суб'єктних якостей, хоча виявляється прихильність до професії соціального педагога у більшості студентів.

У зв'язку з цим можна констатувати, що тільки деякі з майбутніх соціальних педагогів після завершення навчання будуть прагнути виявляти себе як суб'єкта професійної діяльності, а тим більше прагнути до постійного професійного зростання і розвитку суб'єктних якостей, що приводять до становлення спеціаліста-професіонала.

Таким чином, дані, що були отримані у ході констатувального експерименту, свідчать про те, що традиційна організація навчально-виховного процесу у ВНЗ недостатньо спрямована на підготовку майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності. Всі наведені аргументи і результати діагностичного експерименту вказують на необхідність розробки та впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів як суб'єктів професійної діяльності.

Література

1. Аксенова Г.И. Формирование субъектной позиции учителей в процессе профессиональной подготовки : автореферат. Дис. ...д-ра пед. наук. — М., 1998. — 43 с.
2. Ваньков А.Б. Структура и уровни сформированности субъектности будущего педагога в учебно-профессиональной деятельности // Сборник научных трудов преподавателей и аспирантов ТГПУ им. Л.Н.Толстого. — Тула : изд-во ТГПУ, 2005. — С. 12-15.
3. Віщукаєва К.М. Структурні компоненти підготовки майбутнього соціального педагога як суб'єкта професійної діяльності// Третій український конгрес. — Зб. наук. пр. — Львів : Сполом, 2010. — С. 280-289.
4. Волкова Е.Н. Субъектность педагога: теория и практика: Дис. ... д-р псих. наук: 19.00.07. — М., 1998. — 308 с.
5. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. — М., 2002. — 490 с.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ЯЗЫКОВАЯ ПОДГОТОВКА ИНОСТРАННЫХ АСПИРАНТОВ

УДК 378.22:811.161.1

Черновалюк И.В.

В статье рассматривается научно-исследовательская деятельность иностранных аспирантов в аспекте обучения русскому языку как языка профессионального общения. Программа обучения русскому языку иностранных аспирантов ориентирована на проблематику диссертационного исследования и научный характер деятельности учащихся.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, русский язык как иностранный, язык профессионального общения, профессиональная компетентность, диссертационное исследование.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ І МОВНА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ АСПІРАНТІВ

Черновалюк І.В.

У статті розглядається науково-дослідна діяльність іноземних аспірантів в аспекті їх навчання російській мові як мові професійного спілкування. Програма навчання російській мові іноземних аспірантів орієнтована на проблематику дисертаційного дослідження і науковий характер діяльності учнів.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, російська мова як іноземна, мова професійного спілкування, професійна компетентність, дисертаційне дослідження.